Силабус навчальної дисципліни « Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство»	
Освітній рівень	**Магістр**
Галузь знань	**03 Гуманітарні науки**
Спеціальність	**035 Філологія**
Освітньо-професійна програма	**Сучасні філологічні студії (англійська мова і друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство** **Сучасні філологічні студії (німецька мова і друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство** **Сучасні філологічні студії (нідерландська мова і друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство** **Сучасні філологічні студії (фінська мова і друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство** **Сучасні лінгвістичні та перекладознавчі студії та міжкультурна комунікація (французька мова / іспанська мова / італійська мова / новогрецька мова і друга іноземна мова)**
Статус дисципліни	**Нормативна**
Мова навчання	**Українська**
Семестр	**II**
Кількість кредитів ЄКТС	**3**
Форма підсумкового контролю	**Залік**
Викладач	**Корольова Алла Валер'янівна**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи **Шутова Марія Олександрівна**, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри германської і фіно-угорської філології імені професора Г.Г. Почепцова
Анотація навчальної дисципліни	Дисципліна «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» належить до переліку нормативних дисциплін студентів-магістрантів. Вона спрямована на розширення та поглиблення у магістрів знань з історії становлення порівняльно-історичної наукової парадигми і відкриття у лінгвістиці порівняльно-історичного методу як методологічного шляху для аналізу процесів мовної дивергенції і конвергенції та як інструменту, на основі якого вдалося розробити генеалогічні класифікації мов світу (близько 150 мовних сімей), встановити три принципи споріднення мов: генетичний, ареальний, загальнокультурний, а також сформувати наукові уявлення про критерії розробки морфолого-типологічної класифікації мов світу та про нестратичну гіпотезу щодо принципу масового споріднення мов, верифікованого на основі методу діахронічної інтепретації етимона першого ступеня (нестратичного етимона).Курс забезпечує студентів основним глосарієм термінів, необхідних для доказу / обґрунтування як мовного, так і прамовного споріднення відповідно до тріади: тип – метрика – відношення. У межах цього курсу студенти опановують вміння аналізувати етимологічні версії, генетичний матеріал певної мови, групи, сім'ї, макросім'ї, здійснювати обчислення базової лексики М. Сводеша, здійснювати процедури реконструкції і діахронічної інтерпретації етимону різної хронологічної глибини, доводити / обґрунтовувати ступені мовного / прамовного споріднення.
Загальний обсяг (відповідно до робочого	3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі: Денна/вечірня форма навчання: Заочна форма навчання

навчального плану)		Лекції	20 год.	2 год.
		семінарські заняття	10 год.	2 год.
		практичні заняття	–	–
		консультації	–	–
		самостійна робота	60 год.	86 год.

Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	Для успішного засвоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузі "Загальне мовознавство" (розділи "Синхронія і діахронія", "Проблема походження мови", "Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи", "Лексикографія"), "Історія мови", "Вступ до германської філології", "Вступ до романської філології". Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, створюють необхідну базу для вивчення курсу "Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство" і мають високий ступінь кореляції з ними. Студенти мають ***знати:*** теоретико-методологічні засади та ключові проблеми лінгво-, макро- і когнітивної компаративістики, її представників, різні підходи до об'єднання мов світу у сім'ї й макросім'ї; проводити аналогії між результатами генетичного, типологічного і масового порівняння мов світу, ідентифікувати архетипи й етимони різних ступенів. ***Вміти:*** оперувати термінологічним апаратом лінгво-, макро- і когнітивної компаративістики – складовими порівняльно-історичного і типологічного мовознавства у практичному і теоретичному аспектах для визначення і вирішення ключових проблем цієї сфери знання, працювати з етимологічними джерелами і правильно коментувати версії походження слів та диференціювати представлені етимологами результати внутрішньої і зовнішньої реконструкції етимонів; визначати tertium comparationis, здійснювати зіставну інтерпретацію мовних одиниць: споріднених і неспоріднених мов, встановлювати типологічні закономірності й відмінності за результатами зіставлення у контексті сучасних лінгвістичних, культурологічних, антропологічних, історичних тощо знань. ***Володіти навичками:*** опрацювання етимологічних версій походження слів виучуваної та української мов, зокрема аналізу роботи з фономорфологічними комплексами, реконструйованими на основі залученого до порівняння генетичного матеріалу; виявлення фонологічних закономірностей (фонологічних законів) у генетичних рефлексах від більш давнього стану до сучасного; вибору tertium comparationis для конкретного зіставного аспекту мовних одиниць та виявлення ступенів аломорфізму й ізоморфізму; виконання процедур семантико-когнітивної реконструкції різних структур свідомості носіїв виучуваної і української мов (за даними мовних форм: від найдавніших станів до сучасного стану); класифікувати універсалії і унікалії на основі стослівного списку М. Сводеша та індексів Дж. Грінберга; застосовування здобутих знань у наукових (магістерських) дослідженнях, у практиці вивчення і викладання іноземних мов, у перекладацькій (навчальній і професійній діяльності).
Мета вивчення дисципліни	Розширити та поглибити у магістрів знання з історії становлення порівняльно-історичної наукової парадигми і відкриття у лінгвістиці порівняльно-історичного методу як методологічного шляху для аналізу процесів мовної дивергенції і конвергенції та як інструменту, на основі якого вдалося розробити генеалогічні класифікації мов світу (близько 150 мовних сімей), встановити три принципи споріднення мов: генетичний, ареальний, загальнокультурний, а також сформувати наукові уявлення про критерії розробки морфолого-типологічної класифікації мов світу та про ностратичну гіпотезу щодо принципу масового споріднення мов, верифікованого на основі методу діахронічної інтепретації етимона першого ступеня (ностратичного етимона).

Компетентності, які магістрант набуде в результаті навчання

ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ІК)

Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, педагогіки та перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інноваційної діяльності з використанням комплексу міждисциплінарних даних і характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ЗК)

ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 5. Здатність працювати в команді і автономно, мотивувати людей і рухатися до спільної мети.
ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації.
ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.
ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 13. Здатність до особистісного і професійного розвитку, самовдосконалення, застосування найкращих практик у професійній діяльності.

ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ФК)
ФК 1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямах і школах.
ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.
ФК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підгрунтя, необхідного для досліджень та / або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.
ФК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.
ФК 12. Здатність використовувати професійно-орієнтовані знання й уміння в галузі філологічних наук для дослідження мовних і мовленнєвих об'єктів, явищ, процесів.

Результати навчання з дисципліни

ПРН 1 Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.
ПРН 2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.
ПРН 3 Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.
ПРН 4 Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.
ПРН 6 Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
ПРН 7 Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.
ПРН 9 Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.
ПРН 10 Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).
ПРН 11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.
ПРН 12 Дотримуватися правил академічної доброчесності.
ПРН 13 Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обгрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.
ПРН 15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.
ПРН 16 Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

Тематичний план занять	**Змістовий модуль 1. Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство** Тема 1-2. Лінгвістичний компаративізм: структура та етапи розвитку Тема 3. Лінгвістична концепція В. фон Гумбольдта та її значення для розробки морфолого-типологічної класифікації мов світу Тема 4. Гіпотези локалізації перших представників роду homo та проблеми походження людської мови (глотогенез: моногенез і полігенез) Тема 5. Сучасні версії походження індоєвропейців та імовірні території їхньої локалізації за даними палеолінгвістики Тема 6. Порівняльно-історичний метод та його процедури Тема 7. Зіставно-типологічний метод та його процедури Тема 8. Ностратична лінгвістика: метод діахронічної інтерпретації етимона I ступеня (ностратичного) Тема 9. Рівневі типології мов світу та їхні завдання

	Тема 10. Когнітивна лінгвокомпаративістика: нова теорія і методика реконструкції

Система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль успішності студентів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчальним матеріалом оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності. **Поточний контроль** проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок студентів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студентів здійснюється *за накопичувальною системою.*

Система оцінювання результатів навчання аспірантів
з дисципліни «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство»

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота					Самостійна навчальна робота		Модульна контрольна робота
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Творче есе	Ситуаційний аналіз (кейс-метод)	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	5	15	10	50

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» передує написання студентами модульної контрольної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни
«Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство»

Модульна контрольна робота включає 2 завдання, з яких кожне оцінюється за наступними критеріями. Відповідь на кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється за 50–бальною шкалою.

41–50 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв’язання завдання.

31–40 бали виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв’язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

21–30 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

20 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

Виконане завдання має включати такі складники: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – *залік*	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта 2. Модульна контрольна робота (МКР) 3. Залік	50 50

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Етика і психологія професійної

комуПорівняльно-історичне і типологічне мовознавство» проводиться у формі *заліку* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-бальною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік ("зараховано / не зараховано"), кількість балів за 100-бальною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку "зараховано" і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо студент на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою "не зараховано", то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	**Оцінка за національною шкалою**
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незадовільно

На заліку у графі відомості обліку успішності "Відмітка про залік" викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою ("зараховано");
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу аспіранта з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-бальною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

Політика курсу	Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Незалежно від форми здобуття другого рівня вищої освіти (очної і заочної) студенти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. У разі неможливості студентам денної та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Студенти погоджують цей графік із викладачем і завідувачем кафедри. Якщо студенти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедуру та форми терміни відпрацювання студентами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра германської і фіно-угорської філології імені професора Г. Г. Почепцова і доводить до відома студентів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання. Під час роботи над письмовими роботами не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: ● використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; ● використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; ● видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; ● несамостійне

	виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); ● фальцифікація результатів наукової чи навчальної роботи; ● посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, ● залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань. Основні види відповідальності студентів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.
Рекомендована література	**Основна:** 1. Вежбицкая А. (2001). Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики. М. : Языки славянской культуры. 2. Зорівчак Р. П. (1979). До методології вивчення фразеологічних одиниць у контрастивних дослідженнях. Нариси з контрастивної лінгвістики. К. : Наукова думка. С. 59–65. 3. Корунець І. В. (2003). Порівняльна типологія англійської та української мов : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга. 4. Кочерган М. П. (2006). Основи зіставного мовознавства. К. : Академія. С. 294–339. 5. **Додаткова:** 1. Гак В. Г. (1977). К типологии лингвистических номинаций. Языковая номинация. Общие вопросы / под ред. Б. А. Серебренникова, А. А. Уфимцевой. М. : Наука. С. 230–293. 2. Гвишиани Н. Б. (2004). Контрастивные исследования современных языков и корпусная лингвистика. Филологические науки, 4. С. 59–70. 3. Гринберг Дж. (1963). Квантитативный подход к морфологической типологии языков. Новое в лингвистик, III. М. : Прогресс. С. 60–94. 4. Капранов Я. В. (2017). Гіпотетичні версії щодо географічної локалізації ностратичної прамови. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / гол. ред. М. П. Пантюк. Дрогобич: Посвіт. Вип. 17. С. 140–153. 5. Карпенко У. А. (2013). Трансляция смысла и трансформация значений первокорня : монография. Київ : Освіта України. 6. Карпенко Ю. А. (2009). Вступ до мовознавства. 2-е вид. Київ : Академвидав. 7. Климов Г. А. (1983). Принципы контенсивной типологии. М. : Наука. 8. Макаев Э. А. (1977). Общая теория сравнительного языкознания: монография. Москва : Наука. 9. Манакин В. Н. (2004). Сопоставительная лексикология. К. : Знання. 10. Мечковская Н. Б. (2003). Общее языкознание: Структурная и социальная типология языков : учебное пособие для студентов филологических и лингвистических специальностей. М. : Флинта : Наука. 11. Мосенкис Ю. Л. (2007). Общемировой праязык : история вопроса и постановка проблемы. Происхождение языка и культуры : древняя история человечества. Т. 1. № 1. С. 5–13. 12. Семчинський С. В. (1996). Загальне мовознавство : підручник. К. : “ОКО”. 13. Успенский Б. А. (1965). Структурная типология языков. М. : Наука. 14. Bomhard A. R. (1995). Indo-European and the Nostratic Hypothesis : History of Research, Current Trends, and Future Prospects. Boston, Massachusetts. USA. 15. Bomhard A. R., Kerns J. C. (1994). The Nostratic Macrofamily : A Study in Distant Linguistic Relationship. *Trends in Linguistics, Studies and Monographs 74*. Berlin : Mouton de Gruyter. 16. Dolgopolsky A. (2005). Nostratic grammar: synthetic or analytic? *Aspects of Comparative Linguistics*. Moscow : RSUH Publishers. Vol. 1. P. 13–38. 17. Greenberg J. H. (1987). Author’s precis and reply to review of Language in the Americas. *Current Anthropology*, 28. P. 647–652, 664–666. 18. Greenberg J. (1963). The Languages of Africa. The Hague: Mouton; IJAL 29.1; Bloomington : Indiana University Press.

	19. Greenhill S. J. (2011). Levenshtein distances fail to identify language relationships accurately. *Computational Linguistics*, 37(4). P. 689–698.

Додаткові ресурси

	http://starling.rinet.ru/	Глобальная лексикостатистическая база данных “Вавилонская Башня” / С. А. Старостин, Г. С. Старостин. 2006–2013